

Kleurrijk, creatief en uitnodigend

De kinderboeken van El Pintor

Tussen 1941 en 1946 verschenen zeventien kinderboeken en speelboeken gemaakt door 'El Pintor'. De publicaties vallen op door hun kleurgebruik en creativiteit, en waren erg in trek bij kinderen in de trieste oorlogsjaren.

TEKST: KARIN VINGERHOETS, COLLECTIESPECIALIST KINDERBOEKEN KB • FOTO'S: KB BEELDSTUDIO

El Pintor. De meesten van ons zullen hierin nog net het Spaanse woord voor schilder herkennen – en laat dat inderdaad een van de hoedanigheden zijn waarin dit figuurtje in deze serie kinder- en spelboeken te zien is. El Pintor is een kunstenaar, die 's avonds laat met schaar en lijmpot mooie toverboeken maakt voor kinderen. Maar El Pintor wordt ook gepresenteerd als een kabouter, als een verteller die verre reizen maakt, of als een verzamelaar van exotische dieren.

Mysterieuze identiteit

In werkelijkheid was El Pintor een creatief samenwerkingsverband waarvan het paar Jaap Kloots en Galinka Ehrenfest de kern vormde. Het stel had samen aan de Nieuwe Kunstschool in Amsterdam gestudeerd en rondom El Pintor zorgde Jaap voor de zakelijke kant en Galinka voor de artistieke en grafische. Galinka en Jaap nodigden bevriende illustratoren en schrijvers uit om mee te werken aan verschillende projecten, en ook mochten zij soms hun eigen ideeën uitwerken onder de naam El Pintor. Ter behoud van de mysterieuze identiteit van El Pintor, maar zeker ook om veiligheidsredenen, stonden de namen van de soms Joodse of antinazistische medewerkers doorgaans niet op de boeken vermeld. Uit archiefmateriaal is bekend dat onder anderen Hanny Tulp, Joop de Bruijn, Jef Last, Godfried Bomans, en Han en Eva Wessing-Eisenloeffel meewerkten.

De meeste publicaties van El Pintor werden uitgegeven door handelsonderneming Corunda in Amsterdam, het bedrijfje dat Jaap Kloots in 1940 had opgericht voor 'kinderspeelgoedboeken'. De boeken en spellen van El Pintor verschenen in oplagen van tienduizenden. Het drukwerk is van hoogwaardige kwaliteit, met soms wel acht drukgangen voor verschillende kleuren, waar vier gebruikelijk was voor kinderboeken. Een deel van de opbrengst werd gebruikt om verzetswerk en hulp aan onderduikers te bekostigen. In 1943 werd de Joodse Jaap Kloots verraden en opgepakt. Galinka zette het werk van El Pintor en Corunda voort. Pas na de bevrijding kreeg ze definitief bericht dat Jaap was omgebracht.

Naoorlogse periode

Na de oorlog verslaptte de publieke belangstelling voor de kinderboeken en spellen van El Pintor. In een artikel in 'Het kind, veertiendaagsch blad voor ouders en opvoeders' uit 1947 staat dat luxe uitknipplaten, 'zoals de zeer mooie van El Pintor uit de

oorlog', te duur zijn voor het plezier dat men ervan heeft. 'Als eenmaal alles is uitgeknipt en op zijn plaats gezet, is het lot er van, dat het na enige dagen in de vuilnisbak verdwijnt.' Men heeft zo vlak na de oorlog andere prioriteiten en er is gebrek aan materiaal en personeel om boeken te maken.

In 1946 werd nog wel *Het Dierenparadijs* uitgebracht, dat al in 1943 was aangekondigd, en de reisverhalen *Matsa Boemi* en *Wat Hassan zag* werden herdrukt. Er waren nog zo'n twintig publicaties in voorbereiding of zelfs al klaar om te drukken, maar het lukte niet om deze te publiceren. Galinka stopte daarop met het maken van boeken en richtte zich voortaan op het ontwerpen van meubels en voorzieningen voor kinderen in lastige sociaaleconomische omstandigheden.

Voortbestaan

Verzamelaar Theo Gielen was een van de eersten die onderzoek deden naar El Pintor. Hij schreef over het onderwerp in *De verbeelders: Nederlandse boekillustratie in de twintigste eeuw* (2014). In 2019 organiseerde Verzetsmuseum Amsterdam een mooie familietentoonstelling over het werk van El Pintor. In datzelfde jaar verscheen het prachtige naslagwerk *Galinka Ehrenfest en El Pintor* van Linda Horn.

De boeken en spellen van El Pintor waren erg populair bij kinderen in oorlogstijd. Ze brachten plezier en afleiding, waardoor de lezers er op latere leeftijd vaak met warme herinneringen aan terugdenken. Tegenwoordig is het werk van El Pintor populair onder verzamelaars en liefhebbers van oude kinderboeken. Een aantal El Pintor-boeken is gedigitaliseerd en te zien op www.delpher.nl

Speelboeken met losse onderdelen

Een boek of map met losse onderdelen was een favoriete publicatievorm voor El Pintor. Voorbeelden daarvan zijn *Dierenparadijs*, *Het schilderijenboek*, *Flora bloemenstalletje* en *Metro-polia / De stad met huizen van vroeger en nu*. Dat laatste is een map met zeven platen met 86 getekende gebouwen, bruggen, voertuigen, bomen en andere figuurtjes die uitgeknipt en in gleufjes gestoken konden worden om een stadsbeeld te vormen. Ook de illustraties zijn typisch El Pintor: karakteristieke heldere kleurvlakken die zonder contourlijnen naast elkaar staan, zodat ze aansprekende en sterke contrasten vormen.

El Pintor's schouwburg voor kinderen

El Pintor's schouwburg voor kinderen is een recente aanwinst in de KB-collectie en het enige exemplaar in een openbare collectie in Nederland. De KB kreeg het boek van een particulier, dankzij bemiddeling door Bibliotheek Arnhem. De schenkster, mevrouw Postma, vertelde dat zij de *Schouwburg* vlak na de oorlog cadeau kreeg voor haar verjaardag en dat zij er erg blij mee was. Ze heeft 'm haar hele leven bewaard.

De *Schouwburg* is gedrukt op kwetsbaar oorlogskarton. Het theater kan geopend recht op gezet worden. De tekst van het toneelstuk is aan de binnenzijde afgedrukt, zodat degene die de voorstelling geeft het verhaal kan voorlezen. Het toneelstuk gaat over een koning die niet wil dat zijn dochter met een prins trouwt, omdat ze zo lekker voor hem kan koken. Met behulp van een heks en een betoverde appelflap komt het toch tot een huwelijk. De achterzijde van de decordelen bevat ook instructies voor de opvoering, zoals: 'Het licht gaat aan door de rechterzijde dicht te slaan. Zorg dat het theater niet omvalt.'

De *Schouwburg* is typerend voor de idealen van El Pintor. Het prikkelt de fantasie en het stimuleert het kind om zélf aan de slag te gaan.

Regen Ton: ongepubliceerd?

In november 2020 ontdekte ik op een boekenveiling van Bubb Kuyper in Haarlem het onbekende prentenboekje *Regen Ton* van El Pintor. In het naslagwerk van Linda Horn staat deze titel in het overzicht van onuitgegeven boeken en spellen; er was alleen een opzet van bekend. Het boekje gaat over een jongen (Ton) die zó huult dat de wereld dreigt te overstromen. In vergelijking met andere El Pintor-uitgaven is de uitvoering niet zo uitnodigend om creatief mee aan de slag te gaan. Ook lijken de illustraties niet 'typisch Galinka'. Was dit een bijdrage van andere medewerkers? Zullen we in de toekomst nog meer onuitgegeven boeken en spellen ontdekken? Anno 2022 kan een collectiespecialist net zo verwonderd door een boek van El Pintor bladeren als de kinderen van tachtig jaar geleden.

El Pintor, De stad: met huizen van vroeger en nu (1942)

El Pintor, Schouwburg voor kinderen (1943)

El Pintor, Regen Ton (1946)

Pagina uit: El Pintor, Kom binnen in het huis van El Pintor waar je mag: klimmen, springen, zwemmen, snoepen, schilderen, schaatsen, knoeien, koken, glijden, vliegen, vissen, varen (1943)